

's Morgens om half zes Duitse tijd, vijf minuten vóór X-Zeit dus (X-Zeit was 5 uur 35 Duitse tijd, 3 uur 55 Nederlandse), werd de Nederlandse gezant in Berlijn, jhr. mr. H. M. van Haersma de With, een bedachtzame vijftiger, door een van de ambtenaren van het *Auswärtige Amt* die bij zijn woning verschenen was, uit bed gebeld; die ambtenaar had een auto voor staan: of de gezant zich maar onmiddellijk met hem naar de *Reichsaussenminister* wilde begeven. Drie kwartier later (het Duitse offensief was al in volle gang) trad jhr. van Haersma de With bij von Ribbentrop de kamer binnen. Die overhandigde hem het opgestelde memorandum en legde er nog een schepje bovenop: hij beweerde nu, 'uit zeer betrouwbare bronnen te weten dat woensdagavond 8 dezer in Engeland troepen voor ons land hadden klaar gestaan' – troepen, dat was de suggestie, die in Nederland wilden landen. 'Biedt geen weerstand!' dreigde von Ribbentrop. 'Hij zei dat wij wèl moesten weten dat de *Führer* een goed vriend doch ook een gevaarlijk vijand was.'

De gezant antwoordde dat Nederland zonder enige twijfel van zich af zou slaan.¹ Naar het gezantschap teruggekeerd, stelde hij daar een protestnota op. '*Die Aggression Deutschlands gegen die Niederlande*', zo heette het hierin, '*entbehrt jeder, auch der geringsten Rechtfertigung . . . Deutschland hat unter Vergewaltigung der elementarsten Prinzipien des Rechts und der Moral die Jahrhunderte alten Bande des Friedens und der Freundschaft mit dem niederländischen Volk zerrissen*'² – bewoordingen waren dat waaraan von Ribbentrop zozeer aanstoot nam, althans beweerde te nemen, dat hij de sous-chef van de afdeling protocol van het *Auswärtige Amt* opdracht gaf, de nota als '*eine Insolenz*' te weigeren: er was geen sprake van Duitse aggressie! Toen de Nederlandse gezantschapsraad, mr. J. G. de Beus, opmerkte dat 'het lastig was, een andere term dan *Aggression* te gebruiken, zei de sous-chef van het protocol kortaf: '*Es gibt hier keine Aggression.*' Gevraagd wat het dan wèl was, antwoordde hij: '*Darüber sprechen wir jetzt nicht.*'³

De gezant en de leden van zijn staf werden met hun familieleden, in totaal ca. dertig personen, in de woning van de gezant geïnterneerd en op 14 mei naar Friedrichshafen aan het meer van Konstanz gebracht. Zij kregen op 20 mei verlof, samen met enkele Nederlandse diplomatieke en consulaire vertegenwoordigers uit Scandinavië en met de leden van een Nederlandse handelsdelegatie die in Berlijn door het Duitse offensief verrast was, naar Zwitserland te gaan; vandaar keerden de meeste leden van de delegatie en de Nederlandse landbouwattaché te Berlijn naar bezet Nederland terug,⁴

¹ Brief, 22 mei 1940, no. I, van H. M. van Haersma de With aan de minister van buitenl. zaken, a.v., p. 132. ² Tekst: a.v., p. 133. ³ Brief, 22 mei 1940, no. II, van H. M. van Haersma de With aan de minister van buitenl. zaken, a.v., p. 132.

⁴ A. Millenaar: 'Een unieke opdracht', p. 9-10.